

Mirha Karahodžić*

Izbor sudija i tužilaca u Austriji

1. Preduslovi i obrazovanje

U Austriji trenutno radi oko 1700 redovnih sudija.¹ Oni se biraju na osnovu Ustava Republike Austrije² i Saveznog zakona o sudijama, tužiocima i sudskim pripravnicima.³ Put do imenovanja sudije i tužioca uključuje tri faze, koje uspješan kandidat mora proći: završetak sudske prakse, sudska pripravnička služba i faza imenovanja.

1.1. Sudska praksa („*Gerichtsjahr*“)⁴

Nakon mature i završetka pravnog fakulteta, svaki⁵ diplomirani pravnik u Austriji ima pravo na sudsku praksu kao pripravnik.⁶ Iako se ova praksa u doslovnom prevodu zove „sudska godina“, praksa trenutno traje samo pet mjeseci. U tom periodu pripravnik upoznaje rad suda i obično pomaže sudijama i tužiocima u svakodnevnom poslu: obuka treba biti tako uređena da pripravnik dobije detaljan uvid u sudske funkcije. Pripravnik radi na pripremu nacрта odluka i drugih pripremnih radova. Također se angažira kao zapisničar tokom rasprava.⁷ Praksa se odvija na različitim sudskim odjelima; ona obavezno uključuje rad na jednom prvostepenom opštinskom sudu i na jednom drugostepenom sudu.

Na početku sudske prakse pripravnik odlučuje i stavlja na znanje, da želi postati kandidat za profesiju sudije. Ako to odmah objavi, kandidat pohađa specijalne seminare koje organizuju i drže sudije Vrhovnog zemaljskog suda.⁸ Na kraju pripravničke prakse rad pripravnika ocjenjuje

* Autorica je pravna saradnica pri Ustavnom sudu Republike Austrije. Svi citirani zakoni mogu se naći u originalu pod: www.ris.bka.gv.at.

¹ Broj se odnosi na informaciju austrijskog ministarstva za pravosuđe i uključuje i 68 sudija na Vrhovnom upravnom sudu,

dostupno na: <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/8ab4a8a422985de30122a92cfab56386.de.html>.

² Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG).

³ Bundesgesetz über das Dienstverhältnis der Richterinnen und Richter, Staatsanwältinnen und Staatsanwälte und Richteramtsanwärterinnen und Richteramtsanwärter (Richter- und Staatsanwaltschaftsdienstgesetz (RStDG)), S. sl. gl. BGBl. 305/1961 u verziji BGBl. I 147/2013.

⁴ Sudska praksa je regulisana u Saveznom zakonu o sudskoj praksi (Bundesgesetz vom 15. 12. 1987. über die Gerichtspraxis der Rechtspraktikanten (Rechtspraktikantengesetz (RPG)), BGBl. 644/1987 u verziji BGBl. I 119/2013.

⁵ Čl. 25 RPG. Svaki pravnik, koji zna njemački jezik u smislu da može pratiti sudske rasprave.

⁶ Čl. 2 RPG. Osim za profesiju sudije ili tužioca, sudska praksa je obavezna i za profesiju advokata, notara.

⁷ Čl. 6 RPG.

⁸ U Austriji postoje četiri Vrhovna zemaljska suda (Oberlandesgerichte): jedan za savezne zemlje Salzburg i Gornju Austriju, jedan za Beč, Donju Austriju i Gradišće, jedan za Tirol i Vorarlberg, i jedan za Stajersku i Korošku.

sudija za kojeg je radio na standardizovanim formularima. Formulari sadrže detaljan opis znanja, vještina i performanse pripravnika. Na kraju sudske prakse pripravnik, koji želi da pređe u sudsku pripravničku službu, polaže prijemni (pismeni i usmeni) ispit. Ako je ispit uspješno položio, slijedi psihološki test i medicinski pregled. Za to vrijeme sudska praksa se dodatno produžuje. Stručna osposobljenost se konačno provjerava u razgovoru pred Vrhovnim zemaljskim sudom i u ministarstvu pravosuđa.

1.2. Sudska pripravnička služba („Richterlicher Vorbereitungsdienst“)

Uspješni kandidati, oni koji su odlično završili spomenutu proceduru i koji su (a) diplomirani pravnici prema austrijskom pravu, (b) austrijski državljani i (c) bez kaznene osude, konkurišu za sudsku pripravničku službu na raspisana mjesta. Slobodna mjesta raspisuje predsjednik apelacionog suda.⁹ Austrijski ministar za pravosuđe, na njegovu preporuku, koja mora biti obrazložena, imenuje kandidate za sudsku pripravničku službu. Sa imenovanjem sudski pripravnik („Richteramtsanwärter“) postaje državni službenik.¹⁰

Sudska pripravnička služba traje četiri godine i služi detaljnoj obuci budućeg sudije. Sudski pripravnik prolazi kroz različite stanice na različitim sudovima,¹¹ kod tužilaštva kao i kod advokata¹², notara,¹³ na finansijskom poslovanju,¹⁴ ili u zatvoru.¹⁵ Pored toga redovno pohađa razne stručne pravne seminare, kao i seminare o pregovaranju i ispitivanju stranaka i optuženika, management vremena/satnice i sl.¹⁶ Njega ocjenjuju sudije kojima je dodijeljen na službu.¹⁷

Na kraju sudske pripravničke službe, pripravnik polaže sudski ispit.¹⁸ Pismeni dio obuhvata i pisanje sudske odluke krivičnog i građanskog prava. Kandidat ima po 8 sati vremena da na

Vrhovni sudovi saveznih zemalja odlučuju u drugostepenom postupku u slučaju apelacije protiv prvostepenih odluka zemaljskih sudova (Landesgerichte), kojih ima ukupno 20. Protiv odluka Vrhovnih zemaljskih sudova je moguća žalba Vrhovnom Sudu Austrije (Oberster Gerichtshof). Kao prvostepeni sudovi također postoji 128 opštinskih sudova (Bezirksgerichte). Protiv njihovih odluka predviđena je apelacija zemaljskim sudovima, a protiv njihove odluke opet žalba Vrhovnom sudu Austrije.

⁹ Čl. 2 i 3 RStDG.

¹⁰ Art. III RStDG. Trenutno u Austriji ima 238 sudskih pripravnika, dostupno na: <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/8ab4a8a422985de30122a92fc5bc63a9.de.html>.

¹¹ Na prvostepenom i na drugostepenom sudu.

¹² Čl. 9a RStDG.

¹³ Čl. 9b RStDG.

¹⁴ Čl. 9c RStDG.

¹⁵ Detaljne odredbe o sadržaju i vremenskom razvoju obuke propisuje ministar za pravosuđe (čl. 14 RStDG) u odredbi za obuku sudskih pripravnika (Richteramtsanwärter/innen-Ausbildungsverordnung (RiAA-AusbildungsVO)), S. sl. gl. BGBl. II 279/2012. Predviđene su obavezne stanice obuke (najmanje po 12 mjeseci na zemaljskom sudu i na opštinskom sudu, najmanje 6 mjeseci kod tužilaštva, najmanje 3 sedmice kod zatvora, najmanje 4 mjeseca kod advokata ili notara, najmanje 2 sedmice kod organizacije za zaštitu žrtava) i opcionalne stanice obuke (maksimalno 6 mjeseci na Vrhovnom zemaljskom sudu, maksimalno 6 mjeseci na Vrhovnom saveznom sudu, maksimalno 6 mjeseci kod ministarstva za pravosuđe, maksimalno 4 mjeseca kod finansijske uprave).

¹⁶ Čl. 14 RStDG.

¹⁷ Čl. 12 i 14 RStDG.

¹⁸ Čl. 16 RStDG. Sudski ispit se može ponoviti nakon perioda od šest mjeseci, drugo ponavljanje nije dozvoljeno (čl. 23 RStDG). Statistično u periodu od 1991. do 2011. od 1890 sudskih pripravnika samo 12 nije položilo ispit. P. Mayr, Die Richterausbildung, 2012, s. 60, dostupno na: www.uibk.ac.at/fakultaeten/.../richterausbildung-oktober-2012.pdf.

temelju realnog slučaja napiše odluku. Usmeni dio, koji pokriva sve glavne oblasti austrijskog prava, provodi se pred komisijom od 5 ispitivača.¹⁹ Članovi komisije su sudije i advokati. Nakon položenog sudskog ispita i četvorogodišnje prakse, sudski pripravnik se može natjecati na javnom konkursu za slobodno mjesto sudije ili tužioca, jer su preduvjeti isti za oba zanimanja.²⁰

2. Imenovanje sudija i tužioca („Ernennung“)

2.1. Sudije

Nakon isteka konkursnog roka, odbor od 5 sudija („Personalsenat“) prvostepenog ili drugostepenog suda²¹ – zavisi za koji sud je konkurs bio raspisan – (neobavezno) podnosi prijedlog nadležnom Vrhovom zemaljskom sudu sa rang listom najmanje tri uspješna kandidata za jedno raspisano mjesto.²² Vrhovni zemaljski sud, zatim, utvrđuje jedinstven prijedlog sa rang listom. Oba prijedloga se upućuju Ministarstvu za pravosuđe koje na kraju odlučuje o imenovanju sudije i u ime predsjednika države imenuje sudije na funkciju. Od ovog pravila su izuzeti predsjednik Vrhovnog suda i predsjednici drugostepenih sudova, koje imenuje predsjednik države. Obično prvi predloženi kandidat sa liste biva i imenovan.²³

2.2. Sudije upravnih sudova

Za sudije upravnih sudova²⁴ za imenovanje se zahtijeva ispunjenje drugačijih uslova: obuka u formi sudske pripravničke službe nije predviđena za ove sudije. Oni jedino moraju biti austrijski državljani, biti diplomirani pravnici austrijskog prava i imati pet godina stručnog pravnog iskustva.²⁵ Imenovanje se provodi kao i kod redovnih sudija. Razlika se opravdava činjenicom da su zahtjevi za sudije upravnih sudova drukčiji, zato što dolaze uglavnom iz upravnih državnih ustanova, gdje su stekli dovoljno iskustvo za rad na upravnom pravu.²⁶

2.3. Tužioci

U ministarstvu za pravosuđe je formirana komisija od četiri tužioca, koja se bira svakih pet godina i odlučuje o izboru za tužilaštva.²⁷ Ovakva komisija je u Vrhovnom tužilaštvu stalni

¹⁹ Čl. 17-19 RStDG.

²⁰ Po čl. 174 RStDG, tužiocima treba jednogodišnje iskustvo kao sudija; taj zahtjev je zanemarljiv ako nijedan kandidat ne zadovoljava ove kriterije.

²¹ Čl. 36 RStDG.

²² Čl. 32 i 33 RStDG.

²³ Na web-stranici ministarstva za pravosuđe se objavljuje broj kandidata po spolu, te imena sudija koji su učestvovali u predloženom odboru.

²⁴ Trenutno postoji jedan upravni sud za pravo na azil (Asylgerichtshof). Zbog reforme upravnog postupka Saveznim zakonom o promjeni upravnog sudstva 2012. (Verwaltungsgerichtsbarkeits-Novelle 2012), od 01. 01. 2014. novi upravni sudovi počinju sa radom: devet zemaljskih sudova (Landesverwaltungsgerichte) i dva savezna suda (Bundesverwaltungsgericht i Bundesfinanzgericht). Sa reformom se ukida više od 120 posebnih državnih ustanova na saveznom i zemaljskom nivou, s tim da nadležnosti prelaze na buduće upravne sudove.

²⁵ Čl. 207 RStDG i čl. 134 B-VG.

²⁶ Postoje dvije klase sudija. Za budućnost se razmišlja o približavanju obuke i uvjeta, tako da se promoviše propusnost između ova dva tipa suda.

²⁷ Čl. 180-182 RStDG. Članovi ove komisije su jedan ženski i jedan muški poslanik Ministarstva za pravosuđe, jedan tužioc koji je član sindikata tužioca i jedan tužioc kao predstavnik organizacije tužioca, čl. 182 RStDG.

organ i ne podliježe vremenskom reizboru.²⁸ Nakon konkursa komisija donosi prijedlog i upućuje ga ministru za pravosuđe, koji imenuje tužioca.

3. Prestanak funkcija sudije i tužioca

Funkcije prestaju sa napunjenom 65. godinom života,²⁹ sa dobrovoljnim odlaskom, sa gubitkom austrijskog državljanstva, nakon konačne sudske krivične osude³⁰ ili nakon konačne disciplinske kazne.³¹

²⁸ Čl. 180-182 RStDG. Članovi ove komisije su upravitelj javnog tužilaštva i prvi glavni tužioc, jedan tužioc koji je član sindikata tužioca i jedan tužioc kao predstavnik organizacije tužioca, čl. 182 RStDG.

²⁹ Čl. 99 RStDG.

³⁰ Čl. 100 RStDG.

³¹ Čl. 104 i 110 RStDG.